

ΑΙΡΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΙΣΜΑΤΑ

Μάθημα 18ο

ΑΛΗΘΕΙΑ ΚΑΙ ΑΙΡΕΣΗ

Ἡ θεανθρώπινη φύση τῆς Ἐκκλησίας καί τό «φρόνημα τῆς σαρκός».
Ἡ πίστις τῆς Ἐκκλησίας δέν εἶναι λόγος ἀνθρώπινος, ἀλλά ὁ αἰώνιος Λόγος τοῦ Θεοῦ, πού δόθηκε στόν κόσμο (θεία Ἀποκάλυψη). Τό ἀνθρώπινο στοιχείο τῆς Ἐκκλησίας δέν μπορεῖ νά κατανοήσῃ ὁλόκληρη τήν πίστιν, γιατί ξεπερνᾷ τή δύναμή του. Γι' αὐτό «πιστεύει», δέχεται τή θεία Ἀποκάλυψη, μέ ταπείνωση. Στήν Ἐκκλησία δέν καταργεῖται τό ἀνθρώπινο λογικό, ἀλλά συνειδητοποιεῖ τά ὅριά του. Ὁ Θεός φωτίζει τόν ἄνθρωπο νά δεχτεῖ τίς αἰώνιες ἀλήθειες, πού ξεπερνοῦν τίς δυνατότητές του.

Στήν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας θέλησαν πολλοί νά κατανοήσουν ὁλόκληρη τήν πίστιν. Ὑπερεκτιμώντας, ὅμως, τή δύναμη τῆς λογικῆς, ἀπέρριπταν ὅ,τι δέ συμφωνοῦσε μέ αὐτή καί κρατοῦσαν ἓνα μέρος τῆς θείας ἀποκαλύψεως. Γι' αὐτό ὀνομάσθηκαν «αἵρετικοί» (αἰροῦμαι = διαλέγω, προτιμῶ). Ἄλλοι πάλι ἀνέμιξαν τήν πίστιν μέ πεποιθήσεις ἐξωεκκλησιαστικές, νοθεύοντας τή χριστιανική ἀλήθεια καί καταλήγοντας πάλι στήν αὐθαιρεσία τῆς αἵρέσεως. Ἡ πίστις τῶν αἵρετικῶν δέν εἶναι, ἄρα, ἡ πίστις τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά ἀνθρώπινο κατασκεύασμα. Ἡ πίστις τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁ Χριστός, ἡ αἰώνια ἀλήθεια. Ἡ αἵρεσις εἶναι πλασματικός Χριστός, δηλαδή ψέμα. Ἡ ἐκκλησιαστική πίστις, ἡ Ὀρθοδοξία, εἶναι ἡ πραγματικότητα. Ἡ αἵρεσις εἶναι τό μὴ πραγματικό, πού θέλει νά φαίνεται σάν πραγματικότητα. Γι' αὐτό ἡ αἵρεσις στερεῖ ἀπό τόν ἄνθρωπο τή σωτηρία, γιατί μεταβάλλει τήν πίστιν σέ ἰδεολογία.

Ἡ αἵρεσις ἔχει, ὅμως, πνευματικά αἰτία. Εἶναι τό μεγαλύτερο ὄπλο τοῦ διαβόλου ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ αἵρετικός χάνει τή χάριν τοῦ Ἀγ. Πνεύματος, γιατί παύει νά ὑπακούει στό Θεό, δεχόμενος τόν ἑαυτό του ὡς ἀλάθητο κριτήριο τοῦ Θείου Λόγου. Νικάται ἀπό τό «φρόνημα τῆς σαρκός». Σκέπτεται γήινα, νεκρά καί ὄχι ὡς ἀναγεννημένη ὑπαρξή. Ἡ ἐσωτερική του ἀποξένωση ἀπό τό Θεό (ὑπερηφάνεια – αὐ-

τοπεποίηση) τόν οδηγεί στην άποτυχία της αίρετικής πλάνης. Οί αίρετικοί είναι πρόσωπα τραγικά, γιατί μέ την έπαρσή τους χάνουν τή σωτηρία.

Χαρακτηριστικές έριδες στην πρώτη Έκκλησία. Ήδη στην άποστολική εποχή ή χριστιανική πίστη άρχισε νά νοθεύεται από πολλούς μέ αντίληψεις φιλοσοφικές, μυθολογικές κτλ. Μέσα στην Κ. Διαθήκη πολεμούνται γνωστικίζουσες καί ιουδαϊζουσες αίρέσεις, διδασκαλίες δηλ. πού αναμίγνυναν τό χριστιανισμό μέ κοσμικές πλάνες, ή πού τόν μετέβαλλαν σέ παρακλάδι του Ίουδαϊσμου. Τόν 3ο αϊ. έμφανίστηκαν οί *αντιτριάτικοί*, πού απέρριπταν τήν 'Αγ. Τριάδα. 'Ονομάσθηκαν καί *μοναρχιανοί*, γιατί δέχονταν μίαν άρχή στή Θεότητα, τόν Πατέρα. Οί πρώτες σύνοδοι της Έκκλησίας (3ος αϊ.) συνήλθαν, γιά νά αντιμετώπισουν τίς αίρέσεις αυτές.

Αίρέσεις, πού αντιμετώπισθηκαν από τίς Οίкуμενικές Συνόδους.
'Η πρώτη Οίкуμενική Σύνοδος (Νίκαια, 325) αντιμετώπισε τή φοβερή αίρεση του 'Αρειανισμού. 'Ο 'Αρειος, πρεσβύτερος στην 'Αλεξάνδρεια, δέ δεχόταν τή θεότητα του Χριστού. Τόν θεωρούσε «ξένο» πρós τόν Πατέρα καί «κτίσμα». 'Αρα καταργούσε τό θεμέλιο του Χριστιανισμού, τήν 'Αγία Τριάδα. 'Η σύνοδος κήρυξε τό Χριστό «όμοούσιο»¹ πρós τόν Πατέρα.

'Ο έπίσκοπος Κων/λεως Μακεδόνιος, άρειανός καί αυτός, απέδωσε όσα έλεγε ό 'Αρειος γιά τόν Υίο στό 'Αγ. Πνεύμα, καί έγινε άρχηγός των «Πνευματομάχων». 'Η Β' Οίкуμ. Σύνοδος (Κων/λη, 381) κήρυξε τήν «όμοουσιότητα» καί του 'Αγ. Πνεύματος μέ τόν Πατέρα καί τόν Υίο, διατυπώνοντας τή σχετική διδασκαλία στό Σύμβολο της Πίστεως (τό «Πιστεύω»).

'Η Γ' καί ή Δ' Οίкуμενικές Σύνοδοι έλυσαν τό χριστολογικό πρόβλημα, καθορίζοντας τή σχέση των δύο φύσεων του Χριστού. 'Ο άρχιεπίσκοπος Κων/λεως Νεστόριος χώριζε τίς δύο φύσεις του Χριστού. 'Η Παναγία, έλεγε, γέννησε τόν άνθρωπο Χριστό, μέ τόν όποιο άργότερα ένώθηκε ό Θεός Λόγος. Γι' αυτό τήν όνόμαζε *Χριστοτόκο*, όχι *Θεοτόκο*. Τό αντίθετο ακριβώς δίδασκε ό Εύτυχής (ήγούμενος στην Κων/πολη). 'Η θεία Φύση, έλεγε, άπορρόφησε τήν ανθρώπινη, ώστε αυτό πού έμεινε ούσιαστικά στό Χριστό, είναι ή θεότητα. Γι' αυτό ή πλάνη αυτή όνομάστηκε *Μονοφυσισμός*. 'Ο Νεστοριανισμός, άρα, άπολυτοποιούσε τήν ανθρώπινη φύση του Χριστού, ό *Μονοφυσισμός* τή θεία. Κήρυτταν, λοιπόν, ένα άνύπαρκτο Χριστό μέ τρομερές γιά τή σωτηρία συνέπειες. 'Η Έκκλησία πιστεύει ότι οί δύο φύσεις στό Χριστό ένώ-

1. Τά τρία Πρόσωπα της 'Αγίας Τριάδος είναι μεταξύ τους «όμοούσια», έχουν καί τά Τρία «όμοι», δηλ. μαζί, τή μία θεία ούσία. 'Αρα είναι ίσα καί ισόσημα μεταξύ τους. 'Η 'Αγ. Τριάδα είναι αιώνια κοινώνία Ισότητος, δικαιοσύνης καί αγάπης.

θηκαν «ἀτρέπτως, ἀχωρίστως, ἀδιαιρέτως» καί ὅτι ὁ Χριστός εἶναι «τέλειος Θεός καί τέλειος ἄνθρωπος».

Ἡ Ε' Οἰκουμενική (Κων/λη, 553) ἀσχολήθηκε μέ προβλήματα, πού δημιούργησε ὁ Μονοφυσισμός ἡ δέ ΣΤ' (Κων/λη, 680) καταδίκασε τίς συνέπειες τοῦ Μονοφυσισμοῦ, δηλαδή τό *Μονοθελητισμό* (μία θέληση στό Χριστό, ἡ θεία) καί τό *Μονοενεργητισμό* (μία ἐνέργεια στό Χριστό, ἡ θεία). Ἡ Ὁρθόδοξη διδασκαλία εἶναι, ὅτι ὁ Χριστός ἔχει δύο θελήσεις καί δύο ἐνέργειες, θεία καί ἀνθρώπινη, ἀλλά ἡ δεύτερη ὑποτάσσεται θεληματικά στήν πρώτη, ὁ ἄνθρωπος-Χριστός, δηλαδή, στό Θεό-Χριστό.

Ἡ Ζ' Οἰκουμενική (Νίκαια, 787) καταδίκασε τήν *εἰκονομαχία*, πού ἀπέρριπτε τήν προσκύνηση τῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ καί τῶν Ἀγίων σάν εἰδωλολατρία. Ἦταν, ἄρα, αἵρεση χριστολογική, γιατί ἡ ἄρνηση τῆς προσκυνήσεως τῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ σήμαινε ἀπόρριψη τῆς ἐνανθρωπήσεώς του. Ἡ Σύνοδος κήρυξε, ὅτι δέν προσκυνεῖται ἡ ὕλη τῆς εἰκόνας. «Ἡ τιμή ἐπὶ τό πρωτότυπον διαβαίνει». ὅπως εἶχαν πεῖ ὁ Μ. Βασίλειος καί ὁ Ἰωάννης Δαμασκηνός.

Αἰρετικές ἐκδηλώσεις στήν ἐποχή μας. Καί σήμερα κυκλοφοροῦν διάφορες αἵρέσεις πού φέρουν χριστιανικό ὄνομα. Γιά τό Δυτικό Χριστιανισμό θά γίνει παρακάτω ἐκτενέστερος λόγος. Οἱ πιά ἐπικίνδυνες εἶναι ἀκραῖες προτεσταντικές ὁμάδες, ὅπως οἱ Ἀντβεντιστές, Πεντηκοστιανοί, Μορμόνοι, ὁπαδοί τοῦ Τετραγωνικοῦ Εὐαγγελίου κτλ. Φοβερότεροι εἶναι οἱ Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά ἡ Χιλιαστές, μιά ἀμερικανική ἐταιρεία πολυεθνικοῦ χαρακτήρα, πού κυκλοφορεῖ μέ θρησκευτικό ἔνδυμα καί ἀρνεῖται ὅλες σχεδόν τίς ἀλήθειες τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τό ἔργο της σ' ὅλο τόν κόσμο κατευθύνεται ἀπό τό Μπρούκλιν τῆς Ν. Ὑόρκης.

Τελευταῖα παρουσιάστηκαν καί διάφορες νεανικές θρησκευτικές κινήσεις (π.χ. «Παιδιά τοῦ Θεοῦ» ἡ τοῦ ΜΩ), δυτικῆς καί ἀνατολικῆς προελεύσεως, πού δημιουργοῦν μεγάλα προβλήματα μέ τά ἀποκομμένα ἀπό τήν κοινωνία κοινόβιά τους, τόν ἐκδηλο ἀντικοινωνισμό τους καί πρό πάντων τήν τυφλή προσήλωσή τους σέ κάποιο ἀρχηγό, πού ἔχει πάνω τους ἀπόλυτη ἐξουσία. Ὅλες οἱ αἵρέσεις ὄχι μόνο νοθεύουν καί ἀλλοιώνουν τήν οὐσία τῆς χριστιανικῆς ἀλήθειας, ἀλλά καί σκορπίζουν τό χάος τῆς συγχύσεως στόν κόσμο, ἐμποδίζοντας τήν ἐξάπλωση τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καί τόν ἀληθινό ἐκχριστιανισμό τοῦ κόσμου.

Ἑρωτήσεις.

1. Πῶς γίνεται κανείς αἰρετικός; Ποιά ἡ σχέση πίστεως καί λογικῆς στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας;

2. Πῶς κρίνεις τὰ αἵτια τῶν αἱρέσεων;
3. Γιατί οἱ αἱρέσεις δέν μποροῦν νά σώσουν τόν ἄνθρωπο;
4. Ποῦ βρίσκεται ὁ κίνδυνος στίς σύγχρονες αἱρετικές ἐκδηλώσεις;

Κείμενα

1. «Δι' ὃ στῶμεν ἐν τῇ πέτρᾳ τῆς πίστεως καί τῇ παραδόσει τῆς Ἐκκλησίας, μὴ μεταίροντες ὅρια, ἃ ἔθεντο οἱ ἅγιοι Πατέρες ἡμῶν· μὴ διδόντες τόπον τοῖς βουλομένοις καινοτομεῖν καί καταλύειν τήν οἰκοδομήν τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καί ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας· εἰ γάρ δοθῇ ἄδεια παντί βουλομένῳ, κατὰ μικρόν ὅλον τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας καταλυθήσεται».

(«Γι' αὐτό ἃς μείνουμε σταθεροί στήν πέτρα τῆς πίστεως καί στήν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, χωρίς νά μετακινοῦμε τὰ ὅρια, πού ἔθεσαν οἱ ἅγιοι Πατέρες μας· χωρίς νά δίνουμε τήν εὐκαιρία σ' αὐτούς πού θέλουν νά κάνουν καινοτομίες καί νά γκρεμίζουν τήν οἰκοδομή τῆς Ἀγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καί ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας· γιατί, ἂν δοθεῖ (τέτοια) ἄδεια σ' ὅποιον θέλει, γρήγορα θά καταστραφεῖ ὅλο τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας»).

(Ἰωάννης Δαμασκηνός, *Ε.Π.* 94, 1356).

2. «... Τούς ἐσκορπισμένους ἐπισυνάγαγε, τούς πεπλανημένους ἐπανάγαγε καί σύναψον τῇ Ἀγίᾳ σου Καθολικῇ καί Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ... Τάς τῶν αἱρέσεων ἐπαναστάσεις ταχέως κατάλυσον, τῇ δυνάμει τοῦ Ἀγίου σου Πνεύματος».

(«Τούς σκορπισμένους μάζεψέ τους, τούς πλανημένους φέρε τους πίσω καί ἔνωσέ τους μέ τήν ἁγία Σου Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία... Τίς ἐπαναστάσεις τῶν αἱρέσεων διάλυσέ τες γρήγορα, μέ τή δύναμη τοῦ Ἀγίου Σου πνεύματος»).

(Λειτουργία Μ. Βασιλείου).

